

iz ust človeka, katerega je kdaj samega tepla ta šiba. In prav v ta namen, da moremo pravičneje ceniti nekdanje »dobre« čase in ž njimi primerjati sedanje »hude«, naj pomore ta spis.

Dostavek. G. F. Gerkman, učitelj na vadicnici v Ljubljani, je poslal uredništvu gledé na 247. str. šte. 8. ta-le popravek: »Dimež se je ponesrečil v opekarni v Terzinu in je bil pokopan od tedanjega mengiškega kapelana g. Ignacija Tavčarja.«

Ivan Mažuranić, pesnik in ban hrvatski.

(Napisal J. D.)

Komu izmed olikanih Slovencev ni znana prekrasna pesem: »Smrt Smail-age Cengijića«? Kdo je ni čital z največjim navdušenjem za bratski, zatirani narod? Privrela je iz srca pesniku, šla je do srca narodu. S to epopejo je dobil narod hrvatski najlepše književno delo, s katerim se ne more meriti nobeno drugo v slovstvu hrvatskem, pesem, katero občuduje ne le ves slovanski svet, temveč tudi razumništvo drugih narodov. In pesnika te vzvišene, veličastne pesmi je izgubil naš bratski narod. Umrli je Ivan Mažuranić dné 4. avgusta t.l. v Zagrebu. Nepopisna žalost se je vlegla na domovino hrvatsko: najženijalnjšega, največjega sina ni več. Kaj so izgubili Hrvatje z Mažuranićem, to nam pripoveduje prelepa pesem, katero je zložil »veličajnoj sjeni najumnijega Ilira Ivana Mažuranića« slavni Jovan Hranilović v »Viencu« br. 33:

Ti nam klonu, sjajna stožerina¹⁾
Književnoga našeg preporoda,
Kó da puče zemlji osovina²⁾
Maknuv sunce sa nebeskog svoda.

Medj ilirstva izbrane junake
Kralj po duhu mirno stupa eto.

¹⁾ stožer = tečaj.

²⁾ osovina = osa.

S njime leže posred crnog groba
Ponajveći od svih velikana
Književnoga novijega doba,
Najumnija glava ovjenčana.

Ivan Mažuranić je bil sin skalnatega Primorja, kjer so doma krepki in nadarjeni ljudje. Rodovina njegova je priprosta in prebiva že od davnih časov v Primorju. Porojen 1813. l., kazal je Mažuranić že v zgodnji mladosti iskreno, neomahljivo ljubezen in zvestobo do svojega naroda. Odgojeval in učil se je v letih, ko je hotel madjarski duh odtujiti Hrvatom najboljše sinove. Naš pesnik se je namreč že v gimnaziji na Reki tako odlikoval v madjarščini, da je že kot učenec 6. razreda skladal madjarske pesmi, katerim so se čudili vsi učitelji njegovi. Zlasti nevarno je bilo zanj občevanje z madjarskimi dijaki v Subotišču (Steinamanger), kamor ga je bil poslal brat Anton, da bi se učil modroslovja. Madjari so hitro spoznali nenavadno nadarjenost mladega Primorca ter so ga izvolili za predsednika svojemu madjarskemu društvu. Toda vse njih prizadevanje, vsa njih hvala ni omamila značajnega mladeniča. Prišlo je 1835. l. in ž njim nova dôba hrvatski domovini. Ljudevit Gaj je začel buditi rojake svoje; kar je bilo plemenitih src, vse se je zbi-

ralo okrog njega. Tudi Mažuranić se ni izneveril, marveč se je pridružil krogu vrlih rodoljubov z vsem ognjem svojega mladeniškega navdušenja. Takoj druga številka Gajevе »Danice« 1835. l. je prinesla odo iz Mažuranićevega peresa, »Primorac Danici«, katera priča, kako vnet je bil pesnik za veliko idejo narodnega preporoda. V resnici, toliko veselga gibanja in življenja v slovstvu ni bilo kmalu na Hrvatskem! Kar je Ilir Pavao Štoos izrekel z besedami:

Što su otei gvozdjem¹⁾ bili
Nek su perom sad sinovi,

to isto misel izraža tudi Mažuranić v prvi odi svoji, kličeč »Danici«:

Uči, krvave, koje ukosiše
Djedovi mačem, vience, dostojni tih
Otaca sini, Iliričke
Vile milim da zamiene darom.

Znamenit je ta prvenec Mažuranićeve muze zlasti v dveh ozirih: kaže nam, kako široko obzorje je imel mladi pesnik, kako je hrepenela plemenita duša njegova po sreči narodovi; kaže pa ob enem tudi, kako se je pesnik do tistega časa izobraževal. Oblika, slog, vse je umerjeno po klasiških vzorih: pesnik se je učil do tedaj le iz starih klasikov. To obliko je ohranil tudi še v drugih pesmih, katere je priobčil v »Danici« l. 1835. Tu se izvrši v pesniku samem silno znamenita prememba, ki je odločila Mažuranićevo bodočnost. Izvestno, da je pesnik ostal pri svojih klasiških vzorih, ne bi bil nikdar postal pesnik »Čengijić-age«. Tu ga pa še o pravem času opozori Gaj na neizmerne zaklade narodne poezije. Priobčevati je namreč začel v »Danici« pesmi iz Vukove zbirke: Car Lazar i carica Milica, Kosovka djevojka, Predrag i Nenad, in sicer že v drugi polovici 1835. l. in pozneje še 1836. l. Tako se je Mažuranić seznanil

¹⁾ železom.

z narodnim pesništvom srbskim. To je bila pa tudi iskra, ki je zanetila v pesnikovi duši mogočen ogenj, iz katerega se je pozneje prikazal nepopisno lepi umotvor: »Čengijić-aga«. Prva posledica te premembe je bila, da je pesnik popustil tuje merilo in se poprijel narodnega deseterca. Že 17. šte. »Danice« 1836. l. je prinesla pesem Mažuranićevo »Nenadović Rado«, ki ima na sebi že vse znake narodne pesmi. Tako hitro, tako globoko proučiti narodno poezijo, to je mogel le — velem. Od tedaj se je pesnik vedno bolj izpopolnjeval, vedno bolj širil obzorje svoje. Čudovito lepo se kaže njegov jekleni značaj v pesmi, katero je zložil »Danici« in podpisal: Ilir iz Primorja Horvatskog. Nedo-stajalo namreč tudi takrat ni ljudij, ki so hoteli udušiti narodno gibanje, ki so pesnika črnili in mu nasprotovali, kakor poje isti Jovan Hranilović:

Jest, bilo je maljušnih duhova,
Što su htjeli potamniti mu slavu,
Podrezat mu krila sokolova,
Mudru trnjem ovjenčati glavu.

Mažuranić je odgovoril take vrste ljudem v omenjeni pesmi krepko in moško:

Višnjih je duša mrziti predsude,
Mrzit potmastog puka ogovore,
I k cilju stalnomu smierajuće
Pute tihom sljedovati sviestjom.

Pesnik je pa tudi tako delal: krepko je korakal po svoji poti do namena. Goreče je ljubil ožjo domovino ilirsko: čez vse dragi so mu bili junaki, opevani v narodnih pesmih, kakor: Ljudevit, kraljevič Marko, Miloš Obilić, car Lazar, katere je tudi slavil v krasni pesmi: »Viekovi Ilirije« v 1. šte. »Danice« l. 1838. Ta je bila tudi prva večja epska pesem njegova. Ozira se v njej v nesrečno zgodovino ljubljene domovine, katero so prej omenjeni junaki branili pred raznimi sovražniki, Huni, Tatari, Turki in Franki. Toda pravi pesnik ni

le pripovedovalec, on je tudi nekak prerok. Kakor je naš Prešern zapisal krilate besede:

Vremena bodo Kranjcem se zjasnile,
Jim milši zvezde, kakor zdaj sijale —

tako prerokuje tudi Mažuranić narodu lepšo bodočnost v »Viekovih Ilirije« :

Nočna sjena opet se uklanja,
Jur iztiču zraci od danice
I za njome pomoljava lice
Mjesec sjajni i tmine razganja,
Tmine vašom krvju opojene
I neslogom davnjom zadojene.

— — — — —
Sad gle onoga starinu junaka.
Kom sunčana viek ne sieva zraka.
Kako prije pokraj puta staja
Sav u suzah prigudjujuć Marka
I ubogog proseć sebi darka,
Kak sad veseo davori bez vaja¹⁾
Kak radostno davor gusle cvile,
I oko njih poskakuju vile.

Pa ne samo ožjo svojo domovino je ljubil Mažuranić, z isto ljubeznijo je gorel tudi za celo širno slovanstvo. In le s takim obzorjem, le vsled tako živnega zanimanja za velike ideje narodnega

¹⁾ Žalovanje.

življenja slovanskega je mogel postati Mažuranić Hrvatom to, kar jim je, namreč izpopolnitelj Gundulićevega »Osmana«. Zgodaj že je bil spoznal nekatera dela dubrovniške književnosti. Še bolj pa se kaže, kako je vplivala ta književnost, zlasti pesnik Gundulić, na našega pesnika od 1837. l., ko je Gaj pričel priobčevati v »Danici« odlomke iz Gundulića. Nekatero posebnost Gundulićeve privzel je tudi naš pesnik popolnoma, kakor n. pr. kopičenje sinonimov, katerih se še v »Čengijjić-agi« mnogo nahaja.

Dolgo je morala Hrvatska čakati moža, ki bi jej mogel dopolniti nedostatno epsko pesem »Osmana«. Gundulić namreč, kakor mislijo učenjaki, ni mogel več dovršiti celega eposa, ker ga je prehitela smrt. Lotil se je bil tega težavnega posla Peter Sorkočević ter dopolnil 14. in 15. spev, vendar pa speva nista ugajala. Sorkočević ni imel dovolj pesniškega daru, in nedostajalo mu je znanja zgodovinskega. Gunduliću kos je bil le Ivan Mažuranić, da, on ga je celó prekosal. (Konec.)

Nekaj porabnih mislij o slovenščini v govoru in v pismu.

(Piše France S. Lekše.)

(Dalje.)

36. „*Naseliti, naseljevati, naseljen*“. Te besede so domače in ne samo slovenske, marveč slovanske, navadne soseb južnim Slovanom za »bevölkern, bevölkert.« Janežič-Bartel ima na prvem mestu (str. 94): »obljuditi, obljuden«. Da so *uljuden, priljuden, od-ljuden* navadne v govorici priprostega Slovenca, to vemo, ne vemo pa, kje »obljuditi, obljuden«. »Obljuditi, obljuden« je pri nas Slovencih pač nem-

čizna, kakor je pri Srbih: »napučen (bevölkert, puk-Volk)«. Pa tudi ne potrebujemo rečenih besedij novega kova. Saj imamo domače: *naseliti, naseljevati, naseljen*. »Odkar je zavládala fraza: »Znanje je moč po vsem naseljenem svetu . . .¹⁾« Zato pa si ni treba nikomur razbijati glave, je-li »obljujevati« (obljuditi bevölkern) ali »obljudovati« pravo,

¹⁾ Jos. Stritar Zbr. spisi VI. 437.

Ivan Mažuranić,
pesnik in ban hrvatski.

(Napisal J. D.)

(Konec.)

Ho so hrvatski rodoljubi sklenili, da dadó na svetlo »Osmana« ob stroških »Matice ilirske«, obrnili so se do Mažuranića, naj dopolni 14. in 15. spev. Mažuranić je že prej poznal dubrovniško slovstvo in zlasti Gundulića: sedaj se posveti popolnoma tej veliki nalogi. Ko izide 1844. leta »Osman«, bila sta speva 14. in 15. sprejeta z največjim navdušenjem. Izborno je zadel pesnik struno Gundulićevo. Seveda nobeno človeško delo ni popolno, tako tudi to ni bilo: hrvatska kritika trdi, da popolnem vendar ni izdelana vrzel s tema spevoma.

Dné 19. novembra 1845. l. pa je dovršil Mažuranić drugi pesniški umotvor, kateri je pri nas in drugod mnogo bolj znan kot »Osman«, namreč prej omenjeno epsko pesem: »Smrt Smail-age Čengijića«, umotvor, ki je Hrvatom to, kar so drugim narodom njih veliki proizvodi. Jovan Hranilović ga zove »evangelje juga Slavenskoga«, pač zato, ker Mažuranić popisuje v njem gorjé, katero so morali pretrpeti Srbi, Hrvatje in Slovenci za pravo evangelje Kristusovo, za krst častni in »slobodu zlatnu«. Združenih je v tem umotvoru toliko pesniških lepot, da ga človek čita v resnici s pravim estetičnim užitkom. Zlasti pa mora Jugoslovana čez vse zanimati: saj se niti ne more vzdržati solz, ko čuje, kake strašne muke so trpeli pradedje za svetó vero. Primerjati smemo »Čengijić-ago« veličastni tragediji, katere dejanje se je vršilo pet stoletij, in četudi so junaki slovenski padali za križ častni in zlato slobodo,

vendar je zmagala ideja krščanska. Vso to borbo pa nam pesnik kaže v posebnem slučaju, opisuje nam določene osebe, pripoveduje prav določena dejanja. Prvi akt te velikanske žaloigre je »Agovanje.« Pesnik nam riše krvoločnega Čengijić-ago, ki ukazuje v svoji rezidenciji Stoleu slugam, naj poobesijo ali pa posekajo ujeté Črnogorce. Povelje se izvrši.

Krenu kolac nekoliko puta,
Zviznu pala ¹⁾ nekoliko puta,
Zadrhtaše ta vješala tanka,
Al ne pisnu Crnogorčad mlada,
Niti pisnu niti zubi škrinu —

Već tko zovnu boga velikoga,
Tko lijepo ime Isusovo,
Ter se lasno razstadoše s suncem
Zatočnici ²⁾ mrijet naviknuti. ³⁾

Aga se čudi toliki srčnosti, »zazebe ga na dnu srca«, ker se mu vzbuja strah, da se hode ta hrabri črnogorski rod bridko maščeval nad njim radi silnih krivic. Toda to bojazen skriva oholi Turčin, da, še celó svojim rojakom ne prizanaša, marveč velí starca Duraka obesiti, ker mu je bil svetoval, naj dá slobodo ujetim Črnogorcem, ali kakor jih je zval aga: »gorskim mišem«. Ta neusmiljenost pa vzbudi agi smrtnega sovražnika. Ta je bil Novica, sin starčka Duraka, ki kar gorí od želje, da bi se maščeval nad ago. Drugo dejanje: Nočnik. Pesnik nam izvrstno kaže Novico, kako se krade po noči proti Črnigori; prej tako hraber, je sedaj plašen ko

¹⁾ Meč. — ²⁾ Junaki.

³⁾ Opozarjamo slovenske čitatelje, da imamo od Janeza Bilca prevod te pesmi iz 1870. l.

zajec, pa le zato, ker se boji prej umreti, dokler ne doseže svoje namere.

Vidi mu se, mrijet mu se neče,
A jest nješto, što ga napried kreće.

Kako se javlja v teh kratkih vrsticah velika nadarjenost pesniška! Čitatelj vé, kaj Novico »napried kreće«, in vendar pesnik tega neče povedati, ker je to tajnost, zakopana v prsih mladega Turka. Novica pride v Cetinje, straža ga pusti — in pesnik dostavi:

Uprav Turčin dvoru na kapiju¹⁾,
A posljednja iz vidika zvezda:
Bješe zvezda age Čengijića.

S temi besedami naznanja pesnik, da se bliža trenotek, ko se bode vozal razvozljal, ko napoči — katastrofa. Pretresljivo, veličastno je, kar se pripoveduje v III. delu. Na Cetinju se vzdigne mala četa, sto junakov, da jo udari na Turka. Kako pesnik popisuje to četo: kako koraka skrivnostno, po noči, kakor en mož, tiho in némo — to je nedosegljivo, v istini so »slova od granita«. Človek kar sliši, kako korakajo junaki:

Stupa četa tiho i gluho
Posred tisieh, glusieh tmina.
Ni tko šapće, ni tko sbori,
Ni tko pjeva, nit se smije:
Od sto glasa glasa čuti nije.

Kak pomen ima ta mala četa, to izvemo iz usodnih besed:

Valja da je griešnik težak,
Na kog hoće da obori
Taku silu svrh nebesa
Sud njegove pravde v'ječne.

Ganljiv je v III. delu zlasti oni prizor, ko stopi med junake starček-duhovnik. Skrivnostna je njegova podoba. Ne vé se, od kod prihaja.

Ne resi ga ni srebro ni zlato,
Nego kriepost in mantija crna.

Nehoté mi na misel prihaja Melkizedeck starega zakona, ki je daroval Bogu kruh in vino po zmagi Abrahamovi.

¹⁾ Vrata.

Tudi o njem se ne vé nič, od kod je bil, nenadoma je prišel in izginil. Ogovor njegov do junakov je silno lep, rekel bi, vrhunec pesmi. Zlasti pa so spomina vredne vrstice (368—378):

Ah da vide svieta puci ostali
Iz nizina, odkud vida ne ima,
Krst ov slavni, nepobiedjen igda,
Vrh Lovćena što se k nebu diže;
Pak da znadu, kako neman¹⁾ turska,
Grdnem ždriplom progutat ga radeć,
O te krši zub svoj zaman krši:
Ne bi tromé²⁾ prekrstili ruke,
Dok vi za krst podnosite muke,
Nit bi zato barbarim ve zvali,
Što vi mroste, dok su oni spali.

Koliko bridkih resnic je povedal tu pesnik »olikanemu« svetu! Boleti mora človeka pa tudi to, ko vidi, da so potomci onih junakov, ki so nekdaj za vero pretrpeli toliko bridkostij, sedaj v verskih rečeh čisto v nemarni, da jim križ ni več časten, marveč — sramota. Starček-duhovnik slednjič opominja junake, naj se skesajo grehov, predno gredó v smrt. Silno jih gane govor.

Jaganjci su rek' bi tihi,
Što bijahu gorski lavi:
Taka čuda božja riječ pravi.³⁾

Med tem se prikaže Novica — moštvo se sicer razburi, pa stavec je pomiri in Novico krsti. Nato podeli vsem sveto odvezo in sveto obhajilo.

Žarko sunce divno čudo gleda,
Gdje slab starac slabe kriepi ljude,
Da im snaga bogu slična bude.

Najžalostnejše prizore opisuje pač IV. del, namreč: Harač (davek). — Silovitost in krvoločnost agina je dospela do vrhunca — doseгла pa ga je tudi kazni. Strašne so bile muke, katere so si izmislili Turki zoper kristijane. Privezali so jih konjem na repove ter je vlačili po »Gackom polju«.

Jadna raja, rukú naopako,
Sliedi konjske na konopeu trage.

¹⁾ Pošast. — ²⁾ Len. — ³⁾ Dela.

Ali pa so je podili in gazili s konji. Turkom se niso smilili razmesarjeni kristijanje; konji so postajali in se stresali.

Ne malakšu Turci ljuti
Malaksali ¹⁾ konji dobri,
Groznom branom pùti ²⁾ žive
Zavlačeći ravno polje,
Malaksali ter su postajali.

Turki vpijejo: »Harač, harač!« uboga raja pa se zvija pod krutimi biči ter zdihuje:

Hljeba, hljeba, gospodaru,
Ne vidjesmo davno hljeba.

Ko vidi aga, da ne dobi zlata, sklene po noči krščanske mučence sežgati.

— Čekaj, krstu, dokle s neba
Noč večeras pane tiha,
Pečenja ću mješte hleba!

Znoči se. Turki leže pred šotorji, katere so si postavili okrog starodavne lipe, ter si pripravljajo slastno večerjo. Po večerji pa sluge delajo priprave, kako bodo obešali in pekli rajo. Med tem sedi aga zamišljen pred šotorom. Noč je temna; po malem prši,

. . . kô da nebo plače.

Semerttje se pokaže blisek in za njim se začuje votlo gromenje, da odmeva po dragah in planinah.

Pomenljivo pravi pesnik k temu:

Sva je sгода, bit će gràda ³⁾ težka.
Teško onome, koga sade
Stiže u putu noćca crna,
A noćista jadan ne imade!

V tej strašni noči stopa četa proti turškemu šotorju; vidi se, da se ji mudi. Pesnik navaja zopet čisto drug povod, zakaj tako hiti.

Valjda da se boji crne noći,
Pak bi rad već na noćiste doći.

Aga »misli svakojake misli«, čelo mu je mračno. Naenkrat se spomni, kako sramotno je zanj, da ni dobil harača. Že

misli planiti kvišku, kar zagleda med raznim orožjem, visečim na drevesu, javorove gosli. Bauku, prijatelju svojemu, ukaže, naj mu kaj zapoje in zaigra. Bauk mu nalašč zapoje pesem o Rizvan-agi, katerega ima narod v slabem spominu radi njegovih neuspehov pri pobiranju harača. Aga je ves divji: tudi on se boji, da bo pesem nosila njegovo sramoto od ust do ust. Plane kvišku ter ukaže udariti na ujete kristijane ter jih pomoriti.

»Ja sam junak, to će pjesma rieti,
K tom' će cilju svi ko žrtva pasti.«

Komaj to izgovori, počí puška, hrabra četa napade Turke od vseh strani ter jih pobija. Aga pade. Še se branijo Turki, pa hrabrejši so Črnogorci: njih je zmaga. Pesnik je k štirim delom dodal še peti, čisto kratki, namreč: »Kob«, usoda. Na Lovćenu gori je puščavnik, ki kaže podobo Čengijić-age z vso njegovo opravo. Ta je usoda ošabnega Turka, to zmaga »Krstova«. Poznati kritik hrvatski, dr. Fr. Marković, je tako ocenil to pesem: »Ideja, koju Osman Gundulićev, tolike druge starohrvatske umjetne, pak malo ne sve narodne pjesme njete, u ovoj je pjesmi istim punim žarom sinula; ova pjesan završuje četiristogodišnji duševni pokret jugoslovinstva proti osmanstvu. Malo je epa u književnostih svieta, koji bi ovakov široki kulturno-povjestni temelj i znamen imali; koji ga imadu, neprolazna su stečevina ljudstva.« »Čengijić-aga« je Mažuranićev najlepší, pa tudi poslednji umotvor. Od 1845. leta je popolnoma popustil leposlovno polje ter se posvetil politiškemu. 1848. leta je napisal važno in bistroumno delo: »Hrvati Madjarom. Odgovor na proglase njihove od ožujka mjeseca i travnja g. 1848«. V tej knjigi razlaga, kako umeva hrvatski narod tri krilate besede: liberté, éga-

¹⁾ Oslabeti. — ²⁾ Polt. — ³⁾ Toča.

lité, fraternité iz francoske revolucije. 1873. l. ga je ves narod hotel imeti za bana, kar je tudi postal. Ostal je narodu zvest do konca; njegove zasluge za

hrvatsko domovino so velike tudi na političnem polju, a najbolj bode slovelo ime Mažuranićevo kot pesnika »Osmana« in »Čengijić-age«.

Nekaj porabnih mislij o slovenščini v govoru in v pismu.

(Piše *France S. Lekše.*)

(Dalje.)

39. „*Iziti, -idem, izešel, šla, šlo, izšel, šla, šlo.*“ Jako pogostokrat čitamo po naših časnikah, časopisih in knjigah oblike: »izišel, izišla, izišlo«. Pa te so pogrešne.¹⁾ Zakaj kakor je krivo »išel«²⁾, takisto je tudi: »izišel, šla, šlo«. Pomniti namreč treba, da ima glagol: *iti, idem*, dve osnovi: *i* in *šed* v naši, kakor v stari ali cerkveni slovenščini: *i (i-ti)* in *šed*, kateri pa imata isti pomen. Razložek je med njima samo ta, da nimata obe osnovi istih naklonov. Kakor v stari slovenščini osnova *šed*, tudi v novi slovenščini osnova: *šed* ima samo I. in II. tvorni pretekli deležnik: *šedъ, šelъ*, pri-*šedši, šel*, katerih pa nimata osnovi: *i* in *id*. In potemtakem je edino pravo pisati: *izšel, -šla, -šlo*, ali pa bolje: *izešel, izešla, izešlo*, kar se pravilno izgovarja: *izvšaw, izvšla, izvšlo*, t. j. s polglasnikom *v* po predlogu *iz*. Ali odkod oni *e* t. j. *v*, namreč glas med *a* in *e*, med *iz* in *-šel*? Glas *e = v*, je ostanek stsl. ali cerkv. slovenskega *ъ* od predloga *izъ*. Da je lože izgovarjati: »izvšew, šla, šlo«, pisano: *izešel, -šla, -šlo*, prepriča se lahko slednji, in da je bolj opravičena pisava: »izešel od izšel«, izpriča nam današnji »guč« štajarskih Slovencev ob meji hrvatski, kakor tudi pisava naših prednikov. Dal-

matin: »Inu nekoteru je padlu na pezhovje, in kadar je bilu isefhlu je vfahnilu . . . Luk. VIII. . . . prejden je Sonce bilu isefhlu . . . Jud. VIII.

40. „*Izhajati, -jam*“, kar pomeni nemški; *ausgehen (öfters), aufgehen* (o solncu), *herauskommen, auskommen, erscheinen*. Toda te nemške besede, soseb kadar so pridružene kakovi drugi besedi, imajo poleg našega pomena še jako različne pomembe. In to je napotilo, bolje zmotilo nemško misleče Slovence, da so zatrosili v slovenski jezik nekaj nezmiselnih germanizmov. Imamo namreč pomisliti vselej, da je vsakemu besednemu pomenu in značilu iskati povoda v svojstvu, posebnosti, razmerju, stališču, predstavi. Kako pa je vse to različno pri raznih narodih, mislim, še omenjati ni treba. In prav gledé na to treba nam pazljivim biti, kadar slovenimo kakšno besedo tujega jezika. In kako se smešno vedemo pri tem, pričajo nam prejšnje nemške besede, katere naj nam nadomešča v slovenščini »izhajati«, tudi če jo še skladamo s kako drugo besedo. Res je znana rečena slovenska beseda našemu ljudstvu in jo tudi rabi za vse imenovane nemške besede. Toda kadar jo je treba zlagati s kako drugo besedo, občutljivši je priprosti Slovenec od olikanega, navadni kmet od gospoda. Bolj se še namreč zaveda narodnega duha, najsi kramljajoč upotrebljava mnoge nemške spakedrane besede. Nemški besedi: »ausgehen« in »auskommen« sta različnega značila. To nam pričajo tudi vsi drugi jeziki. Nobe-

¹⁾ »Dom in Svet« ima str. 224: »izišlega« (po pomoti), dasi navadno piše: *izšel*. Ta tukaj grajana pisava izvira od Hrvatov, ki pišejo *izaci*, a: *izišao, izišla*. Uredn.

²⁾ Prim. Slov. slovnica, spisal J. Šuman v Celovci 1884, stran 57. Po Mikl. primerjalni str. 144. Janežič-Sket str. 73.